

La molsa

(ALDC, V, 1070. La molsa)

L'enunciat es refereix a una planta o vegetació, generalment de color verd, castany o groguenc, que, formant una massa tova, s'adhereix al sòl, a les roques o a les soques dels arbres. El nom predominant al Principat és *molsa*, pron. generalment amb [o] (amb [ɔ] 12, 36, 41, 67, 74, 92, 105, 113), d'origen incert, probablement del llat. fràncic MUSSŪLA (doc. en el s. VI), que podria haver-se originat per un encreuament del germ. MOS 'molsa' amb el llat. MŪLSA 'hidromel (que era escumós i esponjós)'; veg. MULSUM VINUM 'vi mesclat amb mel' (DECat); tanmateix, a partir del sema 'esponjós', comú al cat. *molsa* i al llat. MŪLSUM, potser no caldria recórrer al germànic. Notem les var. *muls* 6-9, 11, 13-14, del ross., amb absorció de la *l* velar, *mussa* 2, 4, 5, o, millor, per interferència amb el fr. *mousse*, que es pot descartar en el cas de *mossa* 3. L'altra var. més estesa és *musgo*, presa del cast., on deriva, per via semiculte, del llat. MUSCUS, origen també de la var. cat. *musco*, més fidel a l'ètim, que trobem a la loc. 102, amb les homonimitzacions *musclo* 149 i *muslo* 99; el pas en cast. de *musco* > *musgo* podria explicar-se per influència del vulgarisme *mogo* per *moho* (DECH); a més, *musgo*, a l'àrea cat., s'ha modificat en *murgo* 148, per rotacisme de la [z] (com *murga* < **musga*, forma semipopular de *música* < MUSICA), i d'aquí, *mugro* 179, per metàtesi. L'alg. *músquo* 85 és manlleu a l'it. *muschio*.

Els altres significants, de caràcter més local, obeeixen a aquestes motivacions:

- 1) 'cosa pilosa': *pèl de roca* 73, 78 (*pèl* < PĪLU), *pèl de Nostre Senyor* 159; *pelosa* 161, 165, compost de *pèl* i el suf. -osa, indicador de col·lectivitat, abundància, com *molsosa*; *pelusmell* 169, der. de *pelussim* i el suf. dim. -ell (**pelussimell* > *pelusmell*) (no apareix al DCVB ni al DECat); *barbeta* 76, dim. de *barba* (< BARBA); *borra* (*borra de mata* 89, *borra de roca* 106 o *borra de bosc* 57; cf. it. *borra*), del llat. tardà BŪRRA 'fibra curta de tèxtil considerada com a rebuig' → 'pelussa', i el seu dim. *borró* 168, 171; *vellut* 66, 68, compost de l'ant. *vell* < VĪLLUS 'pèl dels animals' i el suf. -ut (< -ŪTU) 'posseïdor de', com *pelut*, *cornut*; *panna* 72, de 'vellut grosser' (← fr. *panne* 'pell; panna'); 2) 'color verd': *verdet*, de *verd* i el suf. dim. -et; *verdina*

178, amb el suf. també dim. -ina (com *purpurina*); 3) 'lloc de procedència o destinació': *herba de la roca* 81 (*roca*, d'origen preromà), forma mall. on s'ha de notar l'ús de l'article literari i no el salat, com és habitual; *herba penya* 77 (*penya* < llat. PĪNNA 'merlet; ploma; ala'), per metàfora; *tossalet* 153 podria ser una el·lipsi de *herba de tossalet*; *herba de betlem* 75, perquè s'utilitza per al pessebre (*betlem* 'pessebre' < llat. bíblic BETHLEHEM, procedent de l'hebreu); *flor de terra* 172, a la superfície, arran de terra, i el der. *florit* 147;

4) 'que es fa prop de l'aigua o sobre l'aigua': *llimac*, der. de *llim* 154 (< LĪMU), potser amb atracció del gastròpode *llimac* (< *LĪMACU), com *llima*[θ] 132; *llepó* 164, 174 (var. *llapó* 145), der. de *llepar* (potser d'origen indoeuropeu o onomatopèic), per a designar el llim o fang verd propi d'aigües aturades;

5) 'brot tendre': *brulla* 139, var. de *brolla*, postverbal de *brollar* 'començar a sortir, a néixer', d'origen incert; *bosquina* 'planta de poca alçària' 47, der. d'un preromà *BOSKO-, comú amb el llatí de la Gàl·lia i el nord d'Itàlia;

6) 'semblança amb una altra planta': *tabac de iaia* 83 (o *de iai*), aplicat especialment als líquens que es fan sobre branques de pins, comparats amb fulles de tabac (*tabac*) i el color blanquinós o cendrós dels cabells de les ancianes (o els ancians) (*iaia*, *iai*); *senell* 116, var. de *senill*; *céspet* 84 ← cast. *césped*; probablement *herba sabonera* 185, *herba gelada* 108, *asprella* 164 (o *esprella* 165).

Per a *molsa*, *borra*, *verdet*, *llimac* i *llepó*, veg. també PALDC, III, 450.

Des del punt de vista areal, notem la gran presència de *molsa* al Principat, amb el tímid geosinònim marginal *borra*, enfront de l'intrús *musgo* de la Franja i les poblacions valencianotortosines i alacantines, provinents d'Aragó, Múrcia o la Manxa, i de *llimac* i *llepó*, també val., que es distancien un xic de la *molsa*; el mallorquí se singularitza amb el mot *verdet* i amb formes perifràstiques amb el nucli *herba* (*herba de la roca*, *herba de betlem*, *herba penya*).

Són mots normatius *molsa*, des del DOrt, 1917; *verdet* i *llapó* (que s'hauria d'escriure *llepó*), referits a una vegetació afí a la *molsa*, des del DIEC₁, 1995.